

ДК 634.57

Код UPOV: PISTA_VER

МЕТОДИКА
проведення експертизи сортів фісташки справжньої (*Pistacia vera* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність групи плодових, ягідних,
горіхоплідних та винограду на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів фісташки справжньої (*Pistacia vera* L.).

2. Необхідний рослинний матеріал

1) Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість садивного матеріалу на один пункт дослідження закладу експертизи має становити 5 щеплених дво- або трирічних жіночих рослин та, за необхідності, 2 чоловічі рослини-запильники.

3) Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості і сортових характеристик.

4) Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) *Тривалість експертизи*

Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення, за необхідності експертизу продовжують на третій цикл.

2) *Місце експертизи*

Експертизу проводять у двох пунктах дослідження закладу експертизи (основному та додатковому).

---

* Використано документ UPOV TG/PISTA (proj. 4), 2020.

3) *Умови для проведення експертизи.* Експертизу виконують у польових умовах в Україні, за умов, що забезпечують перезимівлю, задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінювання кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

4) *Схема досліду*

Дослід планують так, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожний дослід має включати щонайменше 5 рослин. Рекомендована схема розміщення рослин $6,0 \times 4,0$ м.

5) *Метод дослідження*

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG – разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS – вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG – візуальна разова оцінка групи рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

6) *Кількість рослин / частин рослин.* Експертизі підлягає щонайменше 5 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG – разове вимірювання 5 рослин або 5 частин рослин та на 20 плодах, зібраних із 5 рослин;

MS – вимірювання окремих, попередньо визначених 5 рослин або 5 частин рослин та на 20 плодах, зібраних із 5 рослин;

VG – візуальна разова оцінка 5 рослин та на 20 плодах, зібраних із 5 рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 5 рослин або 5 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) *Експертиза на відмінність*

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) *Експертиза на однорідність*

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з п'яти рослин нетипові не допускаються.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) *Експертиза на стабільність*

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в

Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- рослина – стать (ознака 1);
- рослина – габітус (ознака 3);
- верхівковий листочок – форма верхівки (ознака 12);
- горіх – за формою з боку (ознака 24);
- час початку вегетації (ознака 35);
- час початку квітування (ознака 36);
- час збиральної стиглості (ознака 37).

Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доквілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a)–(f) – пояснення до Таблиці ознак, Розділ 8.1.

7. Таблиця ознак сортів Фісташки звичайної

Назва ознаки		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. (*) QL	Рослина: стать VG (с)	жіноча	1	Kerman (ж), Larnaka (ж)
		чоловіча	2	Peters (ч), Randy (ч)
2. (*) (+) QN	Рослина: сила росту VG (а)	слабка	3	Avidon (ж), Bronte (ж)
		середня	5	Kerman (ж)
		сильна	7	Boundoky (ж), Mateur (ж)
3. (*) PQ	Рослина: габітус VG (а)	прямий	1	Ouleimy (ж), Kerman (ж)
		напівпрямий	3	
		розлогий	5	Larnaka (ж)
		пониклий	7	Insolia (ж), Joley (ж)
4. (*) (+) QN	Рослина: щільність крони VG (а)	нещільна	3	Mateur (ж)
		середня	5	Kerman (ж)
		щільна	7	
5. QN	Молоді пагони: інтенсивність антоціанового зabarвлення верхівок ростучих пагонів VG	відсутня або дуже слабка	1	Mateur (ж)
		слабка	3	Chico (ч), Randy (ч)
		помірна	5	Enk (ч), Napoletana (ж), Kerman (ж)
		сильна	7	Cerasola (ж)
		дуже сильна	9	40A (ч)
6 QN	Листок: інтенсивність зеленого	слабка	3	Napoletana (ж)
		помірна	5	502 (ч), Larnaka (ж), Kerman (ж)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	забарвлення верхнього боку VG, (b)	сильна	7	Chico (ч)
7. QN	Листок: черешок за довжиною MG/MS/VG (b), (e)	дуже короткий	1	Bronte (ж)
		короткий	3	Ask (ч), Sfax (ж)
		середній	5	Greco (ж), Mateur (ж)
		довгий	7	Cerasola (ж), Kerman (ж)
		дуже довгий	9	Chico (ч), Enk (ч), Lost Hills (ж)
8. QN	Листок: найпоширеніша кількість листочків MG, (b), (e)	менше 6	1	Aegina (ж)
		від 6 до 10	2	Chico (ч)
		понад 10	3	Enk (ч)
9. QN	Верхівковий листочок: за довжиною MS/VG (b), (e)	дуже короткий	1	40A (ч), Golden Hills (ж)
		короткий	3	
		середній	5	Chico (ч)
		довгий	7	Aegina (ж), Kerman (ж)
		дуже довгий	9	
10. QN	Верхівковий листочок: за шириною MS/VG (b) (e)	дуже вузький	1	Enk (ч), Golden Hills (ж)
		вузький	3	
		середній	5	Lost Hills (ж)
		широкий	7	Greco (ж), Kerman (ж)
		дуже широкий	9	Larnaka (ж)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
11. QN	Верхівковий листочок: співвідношення довжини до ширини MS/VG (b), (e)	дуже мале	1	Mateur (ж)
		мале	3	
		середнє	5	Chico (ч), Napoletana (ж), Kerman (ж)
		велике	7	Golden Hills (ж)
		дуже велике	9	Enk (ч), Sfax (ж)
12. (*) (+) PQ	Верхівковий листочок: форма верхівки VG (b), (e)	загострена	1	Enk (ч), Mateur (ж)
		тупа	2	
		заокруглена	3	Golden Hills (ж), Kerman (ж)
		зрізана	4	Insolia (ж)
		обернено- серцеподібна	5	
13. (*) (+) PQ	Верхівковий листочок: форма основи VG, (b), (e)	загострена	1	Aegina (ж), Kerman (ж)
		заокруглена	2	Lost Hills (ж)
		зрізана	3	
14. (+) QN	Верхівковий листок: асиметрія основи VG (b), (e)	відсутня або слабка	1	Lost Hills (ж)
		середня	2	Aegina (ж), Kerman (ж)
		сильна	3	
15. PQ	Жіноче суцвіття: форма бруньки VG, (c)	яйцеподібна	1	Sfax (ж), Kerman (ж)
		куляста	2	Chico (ч)
		еліпсоїдна	3	Aegina (ж)
16. PQ	Жіноче суцвіття: забарвлення	світло-брунатне	1	Bronte (ж)
		брунатне	2	Aegina (ж), Kerman (ж)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	бруньки VG, (с)	темно-брунатне	3	Rashti (ж)
		червонувато- брунатне	4	Mateur (ж)
17. (+) QN	Оплодень: розтріскування VG (d), (f)	відсутнє або слабке	1	Kerman (ж), Napoletana (ж)
		середнє	2	Mateur (ж)
		сильне	3	Avidon (ж), Larnaka (ж)
18. (*) QN	Оплодень: виступ верхівки VG (d), (f)	відсутній або малий	1	Kerman (ж), Sfax (ж)
		середній	2	Cerasola (ж)
		великий	3	Aegina (ж), Joley (ж), Larnaka (ж)
19. (+) PQ	Оплодень: основне забарвлення VG (d), (f)	білувато- кремове	1	
		зеленувато-біле	2	Aegina (ж)
		жовто-зелене	3	Kastel (ж), Kerman (ж)
		жовте	4	Sfax (ж)
		жовто- помаранчеве	5	Larnaka (ж)
		червоне	6	
		червоно- пурпурове	7	
20. (+) QN	Оплодень: покривне забарвлення за площею VG, (d), (f)	відсутнє або дуже мале	1	Sfax (ж)
		мале	3	
		середнє	5	Kerman (ж)

		велике	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
		дуже велике	9	Aegina (ж), Cerasola (ж)
21.	Горіх: за	дуже короткий	1	Bronte (ж), Sfax (ж)
(*)	довжиною	короткий	3	
(+)	MS/VG	середній	5	Mateur (ж)
QN	(d), (f)	довгий	7	Kerman (ж)
		дуже довгий	9	Ouleimy (ж)
22.	Горіх: за	дуже вузький	1	
(*)	шириною з боку	вузький	3	
(+)	MS/VG	середній	5	Cerasola (ж)
QN	(d), (f)	широкий	7	
		дуже широкий	9	Kerman (ж)
23.	Горіх: за	вузький	3	Aegina (ж)
(*)	шириною з	середній	5	Cerasola (ж)
(+)	черевного боку	широкий	7	Ouleimy (ж),
QN	MS/VG, (d), (f)			Kerman (ж)
24.	Горіх: за формою	широкоеліпсоїдний	1	Sfax (ж)
(*)	з боку	вузькоеліпсоїдний	2	
PQ	VG, (d), (f)	яйцеподібний	3	Kerman (ж)
25.	Горіх: верхівка	відсутня	1	Kerman (ж)
(*)	VG	наявна	9	Larnaka (ж)
(+)	(d), (f)			
QL				
26.	Для сортів з	загострена	1	Aegina (ж), Larnaka (ж)
(*)	наявною	заокруглена	2	Bronte (ж), Kerman (ж)
PQ	верхівкою.	зрізана	3	Sfax (ж)

	Горіх: форма			

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	верхівки з боку VG, (d), (f)			
27. (+) QN	Горіх: заглиблення в шкаралупі біля плодоніжки VG, (d), (f)	відсутнє або неглибоке	1	
		середнє	2	Mateur (ж)
		глибоке	3	Kerman (ж)
28. (+) QN	Горіх: інтенсивність брунатного забарвлення шкаралупи після збирання урожаю VG (d), (f)	дуже світла	1	Kerman (ж)
		світла	3	Aegina (ж)
		помірна	5	Sirora (ж)
		темна	7	Larnaka (ж)
		дуже темна	9	Avidon (ж)
29. QN	Горіх: розміщення шва розтріскування VG (d)	переважно з верхнього боку	1	
		однаково з верхнього та нижнього боку	2	Kerman (ж)
		переважно з нижнього боку	3	Larnaka (ж)
30. (+) QN	Горіх: шов за розкриттям VG, (d)	вузький	3	Bronte (ж), Kerman (ж)
		середній	5	Mateur (ж)
		широкий	7	Aegina (ж)

31. QL	Горіх: розміщення рубця плодоніжки	симетричне	1	Kerman (ж)
		асиметричне	2	Avdat (ж)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	з черевного боку VG, (d)			
32. (+) QN	Горіх: забарвлення шкаралупи після висушування VG, (d), (f)	світле	3	Aegina (ж), Kerman (ж)
		помірне	5	Larnaka (ж)
		темне	7	
33. (* (+) QN	Ядро: за масою MG (d), (f)	мале	3	Avidon (ж), Sfax (ж)
		середнє	5	Larnaka (ж), Mateur (ж)
		велике	7	Kastel (ж), Kerman (ж)
34. QN	Сім'ядоля: інтенсивність зеленого забарвлення VG, (d), (f)	слабка	3	Kerman (ж), Lost Hills (ж), Rashti (ж)
		помірна	5	Avidon (ж), Sfax (ж)
		сильна	7	Larnaka (ж), Ouleimy (ж)
35. (* (+) QN	Час початку вегетації MG/VG	дуже ранній	1	Aegina (ж), Chico (ч)
		ранній	3	Larnaka (ж)
		середній	5	Ask (ч), Bronte (ж)
		пізній	7	Joley (ж)
		дуже пізній	9	Kerman (ж), Peters (ч)
36. (* (+) QN	Час початку квітування MG/VG	дуже ранній	1	Avidon (ж), Mateur (ж)
		ранній	3	Larnaka (ж)
		середній	5	02-18 (ч), M-38 (ч), Sfax (ж)

		пізній	7	Kastel (ж)
		дуже пізній	9	Kerman (ж), Peters (ч)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
37. (+) QN	Час збиральної стиглості MG/VG	дуже ранній	1	Avidon (ж)
		ранній	3	Golden Hills (ж)
		середній	5	Napoletana (ж)
		пізній	7	
		дуже пізній	9	Kerman (ж)

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів Фісташки звичайної

1) Пояснення, що охоплюють кілька ознак

Ознаки, що містять такий ключ у другому стовпчику таблиці ознак, досліджують як вказано нижче:

(a) Спостереження проводять в період спокою.

(b) Спостереження проводять на повністю розвинених листках з середньої третини пагонів поточного сезону.

(c) Спостереження проводять на деревах сортів із жіночими та двостатевими квітками.

(d) Спостереження слід проводити на середній виборці з 20 плодів, відібраних із загальної кількості не менше 100 горіхів, зібраних із
рослин. 5

(e)

(f)

Примітка: з ботанічної точки зору плід фісташки є кістянкою, який садівники зазвичай називають горіхом.

2) Пояснення до окремих ознак

До 2 Рослина: сила росту

Силу росту рослини розглядають як загальну величину вегетативного росту.

До 4 Рослина: щільність крони

Щільність крони рослини розглядають як сукупність гілок у період спокою.

До 12 Верхівковий листочок: форма верхівки

До 13 Верхівковий листочок: форма основи

До 14 Верхівковий листочок: асиметрія основи

До 17 Оплідень: розтріскування

Розтріскування оплодня оцінюють за ступенем відокремлення оплодня від шкаралупи. Оцінюють візуально перевіркою плода та натисканням пальцями:

1 – відсутнє або слабе – натисканням пальцями важко відокремити оплодень від шкаралупи;

2 – середнє – оплодень легко відокремлюється від шкаралупи

натисканням пальцями, при цьому виявляється наявність шару повітря між оплоднем і шкаралупою;

3 – сильне – оплодень має помітні тріщини і дуже легко відокремлюється від шкаралупи натисканням пальцями.

До 19. Оплодень: основне забарвлення

Основне забарвлення – первинне забарвлення, що змінюється під час розвитку плода.

До 20 Оплодень: покривне забарвлення за площею

1

відсутнє або дуже мале

5

середнє

7

дуже велике

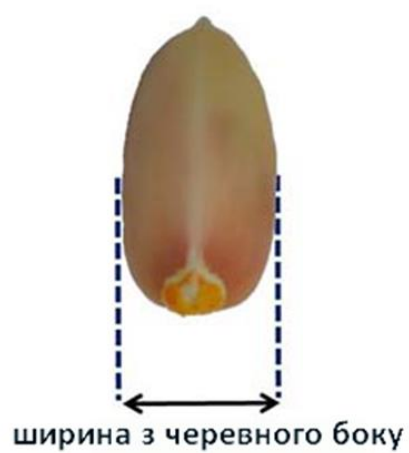
Покривне забарвлення – вторинне забарвлення плодів, порівняно з основним забарвленням.

До 21. Горіх: за довжиною

До 22. Горіх: за шириною з боку

До 23 Горіх: за шириною з черевного боку

До 25 Горіх: верхівка

До 27 Горіх: заглиблення в шкаралупі біля плодоніжки

До 28 Горіх: інтенсивність брунатного забарвлення шкаралупи після збирання урожаю

Спостерігають забарвлення шкаралупи стиглих горіхів одразу після збирання врожаю.

До 30 Горіх: шов за розкриттям

3

вузький

5

середній

7

широкий

До 32 Горіх: забарвлення шкаралупи після висушування

Забарвлення шкаралупи оцінюють після висушування.

До 33 Ядро: за масою

Мале $< 0,5$ г, середнє $0,5-0,6$ г, велике $> 0,6$ г. Середня маса визначається в наважці з 20 ядер стиглих горіхів.

До 35 Час початку вегетації

Початком відновлення вегетації вважається, коли 10 % верхівкових бруньок збільшилися в розмірах і листові луски розійшлися, відкриваючи зелені листки.

До 36 Час початку квітування

Початком квітування вважається:

- для сортів із жіночими та двостатевими квітками, коли 25 % квіткових бруньок сприйнятливі до запилення.
- для сортів з чоловічими квітками, коли ті почали пилювати.

До 37 Час збиральної стиглості

Час збиральної стиглості визначається, коли принаймні 50% плодів є стиглими.

9. Використана література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Pistachio (*Pistacia vera* L.) (TG/PISTA (PROJ.5), UPOV) // Geneva. 2020.11. 30 p. URL:https://www.upov.int/meetings/en/doc_details.jsp?meeting_id=55675&doc_id=514392
2. IPGRI, 1997: Descriptors for Pistachio (*Pistacia vera* L.). International Plant Genetic Resources Institute, Rome, Italy.